HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a patra)

5 septembrie 2024*

„Trimitere preliminară – Sistemul comun al taxei pe valoarea adăugată (TVA) – Directiva 2006/112/CE – Scutiri – Articolul 135 alineatul (1) litera (g) – Gestionarea de fonduri comune de plasament – Noțiune – Fond de pensii – Comparabilitatea cu un organism de plasament colectiv în valori mobiliare (OPCVM) – Risc al investițiilor suportat de participanți – Conținut – Necesitatea unei comparații cu un fond de pensii considerat de statul membru în cauză un fond comun de plasament”

În cauzele conexate C-639/22-C-644/22,

având ca obiect cereri de decizie preliminară formulate în temeiul articolului 267 TFUE de rechtbank Gelderland (Tribunalul din Gelderland, Țările de Jos), prin deciziile din 5 și 6 octombrie 2022, primite de Curte la 12 octombrie 2022, în procedurile

**X** (C-639/22),

**Stichting BPL Pensioen** (C-643/22),

**Stichting Bedrijfstakpensioensfonds voor het levensmiddelenbedrijf (BPFL)** (C-644/22)

împotriva

**Inspecteur van de Belastingdienst Utrecht** (C-639/22, C-643/22 și C-644/22)

și

**Fiscale Eenheid Achmea BV** (C-640/22),

**Y** (C-641/22)

împotriva

**Inspecteur van de Belastingdienst Amsterdam** (C-640/22 și C-641/22)

și

**Stichting Pensioenfonds voor Fysiotherapeuten** (C-642/22)

împotriva

* Limba de procedură: neerlandeza.

**Inspecteur van de Belastingdienst Maastricht** (C-642/22),

CURTEA (Camera a patra),

compusă din domnul C. Lycourgos, președinte de cameră, doamna O. Spineanu-Matei (raportoare), domnii J.-C. Bonichot și S. Rodin și doamna L. S. Rossi, judecători,

avocat general: doamna J. Kokott,

grefier: doamna A. Lamote, administratoare,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 5 octombrie 2023,

luând în considerare observațiile prezentate:

– pentru X, Y, Stichting Pensioenfonds voor Fysiotherapeuten și Stichting BPL Pensioen, de K. R. Carton, E. M. van Kasteren și J. P. A. Vermeer, belastingadviseurs;

– pentru Fiscale Eenheid Achmea BV și Stichting Bedrijfstakpensioensfonds voor het levensmiddelenbedrijf (BPFL), de U. N. C. Boy și G. J. van Norden, belastingadviseurs;

– pentru guvernul neerlandez, de M. K. Bulterman, A. Hanje și J. Langer, în calitate de agenți;

– pentru guvernul danez, de D. Elkan, J. F. Kronborg și C. A.-S. Maertens, în calitate de agenți;

– pentru Comisia Europeană, de J. Jokubauskaitė și W. Roels, în calitate de agenți,

după ascultarea concluziilor avocatei generale în ședința din 14 martie 2024,

pronunță prezenta

## Hotărâre

1 Cererile de decizie preliminară privesc interpretarea articolului 135 alineatul (1) litera (g) din Directiva 2006/112/CE a Consiliului din 28 noiembrie 2006 privind sistemul comun al taxei pe valoarea adăugată (JO 2006, L 347, p. 1, Ediție specială, 09/vol. 3, p. 7, denumită în continuare „Directiva TVA”).

2 Aceste cereri au fost formulate în cadrul a șase litigii între, în primul rând, în cauza C-639/22, X, un fond de pensii ocupaționale obligatoriu, și, în cauzele C-643/22 și C-644/22, Stichting BPL Pensioen și, respectiv, Stichting Bedrijfstakpensioensfonds voor het levensmiddelenbedrijf (BPFL), fonduri de pensii sectoriale, pe de o parte, și Inspecteur van de Belastingdienst Utrecht (inspectorul Serviciului fiscal din Utrecht, Țările de Jos), pe de altă parte, în al doilea rând, în cauzele C-640/22 și C-641/22, Fiscale Eenheid Achmea BV, o întreprindere care a furnizat prestații unui fond de pensii sectorial, și, respectiv, Y, un fond de pensii ale întreprinderilor, pe de o parte, și Inspecteur van de Belastingdienst Amsterdam (inspectorul Serviciului fiscal din Amsterdam, Țările de Jos), pe de altă parte, și, în sfârșit, în al treilea rând, în cauza C-642/22, Stichting Pensioenfonds voor Fysiotherapeuten, un fond de pensii ocupaționale obligatoriu, pe de o parte, și Inspecteur van de Belastingdienst Maastricht (inspectorul Serviciului fiscal din

Maastricht, Țările de Jos), pe de altă parte, în legătură cu aplicarea scutirii de taxa pe valoarea adăugată (TVA) prevăzută la articolul 135 alineatul (1) litera (g) din Directiva TVA în privința acestor fonduri de pensii.

## Cadrul juridic

### *Dreptul Uniunii*

*Directiva TVA*

3 Articolul 2 alineatul (1) litera (c) din Directiva TVA prevede:

„(1) Următoarele operațiuni sunt supuse TVA:

[…]

(c) prestarea de servicii efectuată cu titlu oneros pe teritoriul unui stat membru de către o persoană impozabilă care acționează ca atare”.

4 Articolul 135 alineatul (1) litera (g) din această directivă prevede:

„(1) Statele membre scutesc următoarele operațiuni:

[…]

(g) gestionarea de fonduri comune de plasament, așa cum sunt definite de statele membre”.

*Directiva OPCVM*

5 Potrivit articolului 1 din Directiva 2009/65/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 13 iulie 2009 de coordonare a actelor cu putere de lege și a actelor administrative privind organismele de plasament colectiv în valori mobiliare (OPCVM) (JO 2009, L 302, p. 32) (denumită în continuare „Directiva OPCVM”):

„(1) Prezenta directivă se aplică organismelor de plasament colectiv în valori mobiliare (OPCVM) stabilite pe teritoriul statelor membre.

(2) În sensul prezentei directive și sub rezerva articolului 3, «OPCVM» cuprinde organismele:

(a) al căror unic obiect este investiția colectivă în valori mobiliare și/sau alte active financiare lichide prevăzute la articolul 50 alineatul (1) de capital atras de la public și a căror operare este supusă principiului diversificării riscurilor; și

(b) ale căror titluri de participare sunt, la cererea deținătorilor de titluri de participare, răscumpărate sau rambursate, direct sau indirect, din activele acestor organisme. Activitatea OPCVM-ului de a se asigura că valoarea titlurilor sale de participare tranzacționate pe piață nu variază semnificativ în raport cu valoarea activului net unitar este considerată echivalentă unor astfel de răscumpărări sau rambursări.

Statele membre pot permite ca OPCVM-urile să fie constituite din mai multe compartimente de investiții.

[…]”

### *Dreptul neerlandez*

6 Articolul 11 alineatul 1 litera i) punctul 3 din Wet houdende vervanging van de bestaande omzetbelasting door een omzetbelasting volgens het stelsel van heffing over de toegevoegde waarde (Wet op de omzetbelasting) [Legea privind înlocuirea impozitului existent pe cifra de afaceri cu un impozit pe cifra de afaceri potrivit sistemului taxei pe valoarea adăugată (Legea privind impozitul pe cifra de afaceri)] din 28 iunie 1968 (Stb. 1968, nr. 329), în versiunea aplicabilă litigiilor principale, prevede:

„(1) Sunt scutite de impozit, în condițiile stabilite printr-o măsură generală de administrare:

[…]

i) următoarele prestări de servicii:

[…]

3° gestionarea activelor colectate de fonduri de investiții și de societăți de investiții în scopul plasamentului lor comun”.

### Litigiile principale și întrebările preliminare

7 Reclamantele din litigiile principale în cauzele C-639/22 și C-641/22-C-644/22, și anume X, Y, Stichting Pensioenfonds voor Fysiotherapeuten, Stichting BPL Pensioen și, respectiv, Stichting Bedrijfstakpensioensfonds voor het levensmiddelenbedrijf (BPFL), sunt fonduri de pensii neerlandeze care au achiziționat servicii de gestionare a patrimoniului de la un administrator de investiții stabilit în afara Țărilor de Jos. În cauza C-640/22, reclamanta din litigiul principal, Fiscale Eenheid Achmea, o societate de drept neerlandez, a furnizat servicii de gestionare a patrimoniului unui fond de pensii sectorial.

8 Aceste reclamante contestă în fața rechtbank Gelderland (Tribunalul din Gelderland, Țările de Jos), care este instanța de trimitere în fiecare dintre cauzele menționate la punctul precedent, cuantumul TVA-ului calculat de inspectorii serviciilor fiscale din Utrecht, din Amsterdam și din Maastricht (denumiți în continuare „administrația fiscală”) pentru achiziționarea acestor servicii de gestionare a patrimoniului. Ele consideră că fondul de pensii care a cumpărat serviciile menționate sau căruia acestea i-au fost furnizate constituie un „fond comun de plasament” în sensul articolului 135 alineatul (1) litera (g) din Directiva TVA. În consecință, achiziționarea sau furnizarea acelorași servicii ar fi scutită în temeiul articolului 11 alineatul (1) litera (i) punctul 3

din Legea privind înlocuirea impozitului existent pe cifra de afaceri cu un impozit pe cifra de afaceri potrivit sistemului taxei pe valoarea adăugată (Legea privind impozitul pe cifra de afaceri), în versiunea acesteia aplicabilă litigiului principal.

9 Din deciziile de trimitere reiese că sistemul neerlandez de pensii pentru limită de vârstă cuprinde trei piloni, și anume pensia legală de bază, sistemele de pensii organizate de angajatori și sistemele de pensii individuale pe bază de voluntariat. Al doilea pilon, care ar fi reglementat de Wet houdende regels betreffende pensionoenen (Legea privind normele în materie de pensii, denumită în continuare „Legea privind pensiile”), cuprinde fonduri de pensii ale întreprinderilor și fonduri de pensii sectoriale. Fondurile de pensii ocupaționale obligatorii în sensul Wet verplichte beroepspensioenregeling (Legea privind sistemul de pensii ocupaționale obligatorii) ar intra de asemenea, potrivit instanței de trimitere, în acest al doilea pilon.

10 Fondurile de pensii în discuție în litigiile principale ar fi, în cauzele C-639/22 și C-642/22, fonduri de pensii ocupaționale obligatorii, în cauzele C-640/22, C-643/22 și C-644/22, fonduri de pensii sectoriale, iar în cauza C-641/22, un fond de pensii de întreprindere.

11 Instanța de trimitere arată în fiecare dintre trimiterile preliminare că sistemul de pensii pus în aplicare de fondurile de pensii în cauză se întemeiază pe un „contract privind pensiile pentru limită de vârstă”, care se caracterizează prin plata unor pensii pentru limită de vârstă fixe. Acesta ar fi unul dintre cele trei tipuri de contracte prevăzute de Legea pensiilor. Acest contract s-ar distinge de „contractul privind contribuțiile”, care ar prevedea contribuții determinate care ar fi transformate ulterior în pensii pentru limită de vârstă fixe sau variabile, și de „contractul privind capitalul”, care ar privi un capital determinat, convertit ulterior în pensii pentru limită de vârstă fixe sau variabile.

12 Fondurile de pensii ar fi supuse unei supravegheri din partea statului în ceea ce privește respectarea unui grad de acoperire strategică, referitor la raportul dintre activele deținute de aceste fonduri și valoarea actualizată a angajamentelor acestora în materie de pensii. Instanța de trimitere precizează că gradul de acoperire strategică și fondurile proprii ale unui fond de pensii determină situația financiară a acestui fond, precum și, în mare măsură, nivelul contribuțiilor și al eventualelor reduceri ale acestora, precum și acordarea de suplimente condiționate pentru pensiile pentru limită de vârstă (indexare) sau eventuala reducere a acestora și a drepturilor la pensie.

13 Cuantumul contribuțiilor care trebuie plătite ar fi stabilit de fondul de pensii astfel încât să acopere majorarea fondurilor proprii impusă de creșterea angajamentelor în materie de pensii, ținând seama și de previziunile privind randamentul investițiilor.

14 Pentru anumite fonduri de pensii, și anume cele în discuție în cauzele C-640/22, C-643/22 și C-644/22, comitetul de gestionare al fiecărui fond stabilește cuantumul contribuțiilor plătite la aceste fonduri după consultarea cu organizațiile patronale și ale lucrătorilor. Contribuțiile ar fi plătite de angajator și reținute în parte din salariul lucrătorului. În cazul fondului de pensii Y, în discuție în cauza C-641/22, contribuția ar fi stabilită pe participantul individual, dar ar fi totuși plafonată. În această din urmă cauză, instanța de trimitere precizează că, între anii 2014 și 2020, angajatorii s-au constituit garanți până la concurența sumei de 250 de milioane de euro, care ar putea servi la completarea contribuțiilor în cazul în care acestea ar fi insuficiente pentru a garanta drepturile la pensie preconizate. În cauzele C-639/22 și C-642/22, participanții ar plăti contribuții pe baza veniturilor profesionale sau a profiturilor întreprinderii lor.

15 În toate cauzele principale, cu excepția cauzei C-639/22, drepturile la pensie și pensiile pentru limită de vârstă în sistemele de pensii în cauză ar fi calculate pe baza remunerației și a numărului de ani de încadrare în muncă ai fiecărui lucrător. În această privință, instanța de trimitere arată că cuantumul acestor drepturi la pensie și al acestor pensii pentru limită de vârstă în sistemele de pensii în discuție în aceste cauze poate suferi modificări. Acest cuantum ar putea fi majorat, de exemplu prin referire la evoluția indicelui prețurilor de consum. Comitetul de gestionare al fiecărui fond de pensii ar decide cu privire la acordarea acestui supliment. În cauza C-644/22, instanța de trimitere precizează că acordarea unui eventual supliment este finanțată integral din randamentul investițiilor efectuate de fondul de pensii în cauză.

16 În sistemul de pensii în discuție în cauza C-639/22, instanța de trimitere arată că pensia pentru limită de vârstă este stabilită în funcție de numărul trimestrelor de contribuție. Ar fi vorba despre o pensie de referință, al cărei cuantum poate fi majorat în raport cu anul precedent de comitetul de gestionare a fondului, potrivit unei formule determinate, dacă mijloacele financiare sunt suficiente în acest sens.

17 În sistemul de pensii în discuție în cauza C-641/22, comitetul de gestionare a fondului de pensii ar decide anual, în măsura în care situația patrimonială a acestui fond permite acest lucru, dacă și în ce măsură se acordă un supliment la drepturile la pensie și la pensiile pentru limită de vârstă. În cel în discuție în cauza C-642/22, se acordă anual un supliment de 2 % din drepturile la pensie și pensiile pentru limită de vârstă. În funcție de situația financiară a fondului de pensii, comitetul de gestionare al acestuia poate decide să acorde un supliment mai important, care este finanțat în parte din contribuții și în parte din randamentul excedentar al capitalului investit.

18 Invers, un fond de pensii poate fi obligat să diminueze cuantumul acestor drepturi și pensii, precum în cauza C-641/22 în ceea ce privește rata de acumulare a drepturilor la pensie pentru anul 2020. Astfel de reduceri și majorări sunt reglementate de Legea privind pensiile. În această privință, instanța de trimitere arată că nu poate fi acordat niciun supliment dacă gradul de acoperire strategică a scăzut sub un anumit nivel. Astfel, în cauza C-644/22, fondul de pensii nu ar fi putut acorda un supliment decât în anul 2009. În plus, întrucât situația financiară a acestui fond s-a deteriorat, ar fi fost introdus un plan de redresare la Nederlandsche Bank (Banca Centrală, Țările de Jos), care ar fi prevăzut o reducere cu 0,85 % a pensiilor acumulate.

19 Instanța de trimitere ridică problema dacă fondurile de pensii în discuție în litigiile principale trebuie considerate „fonduri comune de plasament” care pot beneficia de scutirea de TVA prevăzută la articolul 135 alineatul (1) litera (g) din Directiva TVA.

20 În acest cadru, instanța de trimitere arată, referindu-se la Hotărârea din 7 martie 2013, Wheels Common Investment Fund Trustees și alții (C-424/11, EU:C:2013:144), la Hotărârea din 13 martie 2014, ATP PensionService (C-464/12, EU:C:2014:139), și la Hotărârea din 9 decembrie 2015, Fiscale Eenheid X (C-595/13, EU:C:2015:801), că un fond de pensii care, precum fondurile de pensii în discuție în litigiile cu care această instanță este sesizată, nu constituie un OPCVM în sensul Directivei OPCVM poate fi totuși considerat un „fond comun de plasament” în sensul articolului 135 alineatul (1) litera (g) din Directiva TVA atunci când prezintă anumite caracteristici.

21 Instanța menționată ridică în special problema interpretării uneia dintre aceste caracteristici, și anume cerința ca riscul investițiilor să fie suportat de participanți. Aceasta subliniază că, potrivit administrației fiscale, care se referă în această privință la o hotărâre a Hoge Raad (Curtea

Supremă, Țările de Jos), riscul legat de investițiile efectuate de fondurile de pensii în discuție în litigiile cu care este sesizată la care sunt expuși participanții la aceste fonduri de pensii nu este suficient de important.

22 Instanța de trimitere consideră că sistemele de pensii în discuție în fața sa nu sunt pe deplin comparabile cu sistemele în discuție în Hotărârea din 7 martie 2013, Wheels Common Investment Fund Trustees și alții (C-424/11, EU:C:2013:144), și în Hotărârea din 13 martie 2014, ATP PensionService (C-464/12, EU:C:2014:139), și nici cu cel în discuție în hotărârea Hoge Raad (Curtea Supremă) pe care o citează în decizia de trimitere.

23 Astfel, în opinia sa, nivelul drepturilor la pensie și al pensiilor pentru limită de vârstă în cadrul sistemelor de pensii în discuție în litigiile cu care este sesizată ar fi calculat pe baza veniturilor profesionale și a numărului de ani de încadrare în muncă ai participanților sau a unei pensii de referință.

24 Ar rezulta, pe de o parte, că situația s-ar distinge de cea vizată în Hotărârea din 7 martie 2013, Wheels Common Investment Fund Trustees și alții (C-424/11, EU:C:2013:144), întrucât nu s-ar putea considera că drepturile la pensie și pensiile pentru limită de vârstă în discuție în fața instanței de trimitere nu depind deloc de valoarea activelor și de randamentul investițiilor efectuate de fondurile de pensii. Deși nivelul acestor drepturi la pensie și al pensiilor pentru limită de vârstă nu depinde în mod direct de randamentul investițiilor, cuantumul preconizat al pensiei nu ar fi garantat. Riscul de modificare a valorii activelor s-ar reflecta în gradul de acoperire strategică și ar determina astfel, împreună cu alți parametri de calcul, dacă și în ce măsură pot fi acordate suplimente sau dacă, dimpotrivă, drepturile la pensie și pensiile pentru limită de vârstă trebuie să fie diminuate. Astfel, potrivit acestei instanțe, randamentul investițiilor și modificările de valoare ale activelor ar fi exprimate în nivelul drepturilor la pensie și al pensiilor pentru limită de vârstă.

25 Pe de altă parte, sistemele de pensii în discuție în litigiile cu care este sesizată instanța menționată s-ar diferenția și de sistemul de pensii vizat în Hotărârea din 13 martie 2014, ATP PensionService (C-464/12, EU:C:2014:139), în care nivelul pensiei era determinat de cuantumul contribuțiilor fixe și de randamentele realizate din acestea, ceea ce ar corespunde mai degrabă, potrivit aceleiași instanțe, unui sistem de pensii organizat pe baza unor „contracte privind cotizațiile”, în sensul Legii privind pensiile. Aceasta nu ar împiedica totuși, în toate sistemele în discuție în fața instanței de trimitere, ca riscul de deficite și de excedente să fie asumat de toți participanții, prin intermediul diminuării drepturilor constituite sau al aplicării unei reduceri sau, dimpotrivă, prin acordarea de suplimente sau a unei compensări a reducerilor efectuate anterior.

26 Instanța de trimitere urmărește să stabilească dacă faptul că riscul investițiilor este suportat de toți participanții se opune ca un fond de pensii precum cele în discuție în litigiile cu care este sesizată să fie considerat un fond comun de plasament și dacă este suficient ca participanții să suporte vreun risc în această privință sau dacă trebuie să suporte acest risc la un nivel semnificativ.

27 Pe de altă parte, din deciziile de trimitere reiese că, în cauzele C-640/22 și C-644/22, reclamantele din litigiile principale, Fiscale Eenheid Achmea și Stichting Bedrijfstakpensioensfonds voor het levensmiddelenbedrijf (BPFL), susțin că principiul neutralității fiscale implică stabilirea unei comparații cu anumite fonduri de pensii care execută contracte privind contribuțiile și care, fără a fi OPCVM-uri, sunt tratate de administrația fiscală ca fonduri comune de plasament. În această privință, instanța de trimitere observă că, în temeiul unei scrisori a Staatssecretaris van Financiën

(secretarul de stat pentru finanțe, Țările de Jos), anumite fonduri de pensii care pun în aplicare contracte privind contribuțiile sunt tratate de această administrație ca fonduri comune de plasament.

28 Această instanță are totuși îndoieli cu privire la necesitatea unei astfel de comparații, din moment ce criteriile formulate în Hotărârea din 7 martie 2013, Wheels Common Investment Fund Trustees și alții (C-424/11, EU:C:2013:144), și în Hotărârea din 13 martie 2014, ATP PensionService (C-464/12, EU:C:2014:139), care permit să se stabilească dacă operatorii economici efectuează aceleași operațiuni ca OPCVM-urile, ar fi fost dezvoltate în lumina principiului neutralității fiscale. În plus, aceasta ridică problema dacă, pentru un lucrător individual, care nu ar avea întotdeauna posibilitatea de a alege tipul de contract de pensie, există o diferență substanțială între aceste diferite tipuri de contracte de pensie.

29 În aceste împrejurări, rechtbank Gelderland (Tribunalul din Gelderland) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare în cauza C-644/22:

„1) Articolul 135 alineatul (1) litera (g) din Directiva TVA […] trebuie interpretat în sensul că participanții la un fond de pensii precum cel în discuție în litigiul principal pot fi considerați expuși riscului de investiție, iar aceasta înseamnă că fondul de pensii constituie un «fond comun de plasament» în sensul acestei dispoziții? Este relevant în această privință:

– dacă participanții sunt expuși unui risc de investiție individual sau este suficient că participanții, în mod colectiv și nimeni altcineva, suportă rezultatele plasamentelor?

– care este nivelul riscului colectiv sau al celui individual?

– în ce măsură valoarea pensiei depinde și de alți factori, precum numărul anilor de acumulare a pensiei, nivelul salariului și rata de actualizare?

2) Principiul neutralității fiscale implică faptul că, pentru aplicarea articolului 135 alineatul (1) litera (g) din Directiva TVA în cazul fondurilor care nu sunt OPCVM […], nu trebuie să se evalueze numai dacă acestea sunt comparabile cu un OPCVM, ci și dacă, din punctul de vedere al consumatorului mediu, ele sunt comparabile cu alte fonduri care nu sunt OPCVM-uri, dar care sunt considerate de statul membru fonduri comune de plasament?”

30 În cauzele C-639/22, C-642/22 și C-643/22, rechtbank Gelderland (Tribunalul din Gelderland) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții o întrebare preliminară identică cu prima întrebare adresată în cauza C-644/22.

31 În cauza C-640/22, această instanță precizează că, începând cu 1 ianuarie 2018, nu a mai avut loc nicio acumulare activă de drepturi la pensie în fondul de pensii căruia reclamanta din litigiul principal în această cauză i-a furnizat servicii de gestionare a patrimoniului, fondul de pensii în discuție în litigiul cu care este sesizată instanța menționată fiind constrâns să își transfere activele din cauza gradului de acoperire strategică redus. Prin urmare, aceeași instanță ridică problema pertinenței acestui element în examinarea riscului investițiilor efectuate de acest fond de pensii suportat de participanții la acesta.

32 În aceste împrejurări, rechtbank Gelderland (Tribunalul din Gelderland) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții aceleași întrebări preliminare precum cele adresate în cauza C-644/22, sub rezerva unei precizări aduse primei întrebări sub forma următoare:

„[…] Este relevant în această privință:

[…]

– faptul că fondul de pensii nu mai are acumulare activă de drepturi de pensie de la 1 ianuarie 2018 și că, din cauza gradului de acoperire strategică redus, este obligat să efectueze un transfer colectiv de active către un asigurător sau către un alt fond de pensii?

[…]”

33 În sfârșit, în cauza C-641/22, instanța de trimitere ridică problema dacă împrejurarea, deja menționată la punctul 14 din prezenta hotărâre, potrivit căreia angajatorii s-au constituit garanți într-o anumită perioadă pentru a asigura acumularea de drepturi la pensie are incidență asupra existenței unui risc legat de investiții efectuate de fondul de pensii suportat de participanții la acesta.

34 În aceste împrejurări, rechtbank Gelderland (Tribunalul din Gelderland) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții o întrebare preliminară identică cu prima întrebare adresată în cauza C-644/22, sub rezerva unei precizări aduse acestei întrebări sub forma următoare:

„[…] Este relevant în această privință:

[…]

– că, pentru perioada 2014-2020, angajatorul a constituit o garanție de până la 250 [de milioane de euro] pentru realizarea acumulării drepturilor de pensie vizate?”

35 Prin decizia președintelui Curții din 15 noiembrie 2022, cauzele C-639/22-C-644/22 au fost conexate pentru buna desfășurare a fazei scrise și a fazei orale a procedurii, precum și în vederea pronunțării hotărârii.

## Cu privire la întrebările preliminare

### *Cu privire la prima întrebare*

36 Prin intermediul primei întrebări, comună tuturor cauzelor conexate, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 135 alineatul (1) litera (g) din Directiva TVA trebuie interpretat în sensul că participanții la un fond de pensii care aplică, în cadrul unui sistem de pensii colectiv, un contract de pensii care prevede drepturi la pensie și pensii pentru limită de vârstă al căror cuantum, deși este definit pe baza unei pensii de referință sau a veniturilor profesionale și a numărului de ani de încadrare în muncă ai fiecărui participant, poate varia, în anumite condiții, ca urmare a rezultatelor investițiilor efectuate de acest fond de pensii pot fi considerate ca suportând riscul investițiilor. Această instanță solicită de asemenea să se stabilească dacă sunt relevante în această privință amploarea riscului la care sunt expuse, faptul

că riscul suportat este individual sau colectiv, numărul de ani de acumulare a drepturilor la pensie ale unui participant, faptul că acumularea de drepturi la pensie a fost întreruptă la un moment dat în ceea ce privește un fond de pensii sau faptul că un angajator s-a constituit garant pentru o anumită perioadă pentru acumularea preconizată a drepturilor la pensie.

37 Conform articolului 135 alineatul (1) litera (g) din Directiva TVA, statele membre scutesc de TVA gestionarea de fonduri comune de plasament, așa cum sunt definite de statele membre.

38 În această privință, trebuie amintit că, deși legiuitorul Uniunii a încredințat statelor membre sarcina de a defini noțiunea de „fond comun de plasament”, trebuie considerate ca atare fondurile care constituie OPCVM-uri în sensul Directivei OPCVM (a se vedea în acest sens Hotărârea din 13 martie 2014, ATP PensionService, C-464/12, EU:C:2014:139, punctul 46 și jurisprudența citată).

39 Astfel cum reiese din articolul 1 alineatul (2) din această directivă, OPCVM-urile sunt organisme al căror unic obiect este investiția colectivă în valori mobiliare de capital atras de la public și a căror operare este supusă principiului diversificării riscurilor și ale căror titluri de participare sunt, la cererea deținătorilor de titluri de participare, răscumpărate sau rambursate, direct sau indirect, din activele acestor organisme (Hotărârea din 9 decembrie 2015, Fiscale Eenheid X, C-595/13, EU:C:2015:801, punctul 36 și jurisprudența citată).

40 În mod concret, OPCVM-urile sunt organisme în care multe investiții sunt grupate și sunt repartizate spre diferite tipuri de valori mobiliare care pot fi gestionate eficient în vederea obținerii unor rezultate optime și în care investițiile individuale pot fi relativ modeste. Aceste fonduri gestionează investițiile în nume propriu și pe seama lor, iar fiecare client investitor deține o participație la fond, dar nu investițiile fondului ca atare (Hotărârea din 13 martie 2014, ATP PensionService, C-464/12, EU:C:2014:139, punctul 50 și jurisprudența citată).

41 Potrivit unei jurisprudențe constante, trebuie de asemenea să fie considerate fonduri comune de plasament fondurile care, fără a constitui organisme de plasament colectiv în sensul Directivei OPCVM, prezintă caracteristici identice cu acestea din urmă și efectuează, așadar, aceleași operațiuni sau cel puțin prezintă trăsături comparabile cu acestea din urmă, astfel încât se află într-un raport de concurență cu acestea (Hotărârea din 9 decembrie 2015, Fiscale Eenheid X, C-595/13, EU:C:2015:801, punctul 37 și jurisprudența citată).

42 Trebuie amintit că Curtea a considerat că una dintre caracteristicile necesare pentru ca o entitate să poată fi considerată ca prezentând trăsături comparabile cu un OPCVM și, prin urmare, ca fiind un fond comun de plasament care poate beneficia de scutirea de TVA prevăzută la articolul 135 alineatul (1) litera (g) din Directiva TVA este aceea că deținătorii de unități au dreptul la beneficii sau suportă riscul aferent gestionării fondului. Cu alte cuvinte, este necesar ca participanții să suporte riscul investițiilor (a se vedea în acest sens Hotărârea din 7 martie 2013, Wheels Common Investment Fund Trustees și alții, C-424/11, EU:C:2013:144, punctul 27, Hotărârea din 13 martie 2014, ATP PensionService, C-464/12, EU:C:2014:139, punctul 59, și Hotărârea din 9 decembrie 2015, Fiscale Eenheid X, C-595/13, EU:C:2015:801, punctele 51 și 52).

43 În această privință, Curtea a precizat că persoanele afiliate la un sistem de pensii nu suportă riscul legat de administrarea unui fond de investiții în care au fost grupate activele acestui sistem atunci când pensia primită de angajat nu depinde deloc de valoarea activelor sistemului și de rezultatele plasamentelor efectuate de administratorii sistemului, ci este prestabilită în funcție de durata încadrării în muncă la angajator și de salariu, spre deosebire de randamentul pe care îl pot

așteptă persoanele care cumpără părți dintr-un organism de plasament colectiv, care este în funcție de rezultatele investițiilor efectuate de administratorii fondului în perioada în care persoanele respective dețin aceste părți (Hotărârea din 7 martie 2013, Wheels Common Investment Fund Trustees și alții, C-424/11, EU:C:2013:144, punctul 27).

44 Rezultă că, pentru a constata că un participant la un fond de pensii suportă riscul investițiilor impus, este necesar ca pensia primită de acest participant să depindă de investițiile efectuate de acest fond, iar aceasta într-o măsură comparabilă cu cea în care randamentele unui deținător de titluri de participare ale unui organism de plasament colectiv depind de investițiile efectuate de acest organism.

45 Prin urmare, pentru ca un fond de pensii să poată fi considerat un fond comun de plasament care poate beneficia de scutirea prevăzută la articolul 135 alineatul (1) litera (g) din Directiva TVA, riscul pe care îl suportă participanții la acest fond de pensii ca urmare a investițiilor efectuate de acesta trebuie să fie comparabil cu cel la care sunt expuși deținătorii de titluri de participare la un organism de plasament colectiv asupra activelor pe care le-au depus la acesta din urmă.

46 Întrucât un astfel de risc trebuie să se reflecte în nivelul drepturilor la pensie și al pensiilor pentru limită de vârstă, este necesar să se stabilească, pentru a determina dacă participanții la un fond de pensii sunt expuși unui risc comparabil deținătorilor de titluri de participare ale unui organism de plasament colectiv, că rezultatele investițiilor efectuate de fondul de pensii au un impact semnificativ asupra cuantumului drepturilor la pensie și al pensiilor pentru limită de vârstă.

47 Astfel, din moment ce randamentul pe care îl pot aștepta deținătorii de titluri de participare ale unui organism de plasament colectiv depinde în esență de rezultatele, în perioada în care ei dețin aceste titluri de participare, ale investițiilor efectuate de acest organism, ceea ce afectează imediat valoarea titlurilor de participare respective, aplicarea scutirii prevăzute la articolul 135 alineatul (1) litera (g) din Directiva TVA unui fond de pensii presupune ca valoarea drepturilor la pensie și a pensiilor pentru limită de vârstă datorate în temeiul contractului de pensie în cauză să nu fie garantată, ci să depindă, cu titlu principal, fie în mod pozitiv, fie negativ, de rezultatele investițiilor efectuate de acest fond.

48 Pentru a se stabili că un risc de investiție suportat de participanții la un fond de pensii este comparabil cu cel pe care îl suportă deținătorii de titluri de participare ale organismelor de plasament colectiv, cuantumul drepturilor la pensie și al pensiilor pentru limită de vârstă nu poate fi, așadar, în mare măsură predefinit în funcție de durata încadrării în muncă la angajator și de cuantumul salariului fiecărui participant. În această privință, revine instanței naționale sarcina de a stabili, astfel cum a observat în esență doamna avocată generală la punctul 44 din concluzii, dacă drepturile la pensie și pensiile pentru limită de vârstă depind cu titlu principal de rezultatele investițiilor efectuate de fondul de pensii în cauză.

49 În speță, instanța de trimitere arată că, în sistemele de pensii în discuție în cauzele principale, drepturile la pensie și pensiile pentru limită de vârstă sunt în principiu calculate pe baza unei pensii de referință sau a veniturilor profesionale și a numărului de ani de încadrare în muncă ai fiecărui participant, că nivelul lor nu depinde în mod direct de rezultatele investițiilor efectuate de fondul de pensii, dar nici nu este garantat. Gradul de acoperire strategică ar permite să se stabilească dacă și în ce măsură pot fi acordate suplimente participanților sau dacă drepturile la pensie și pensiile pentru limită de vârstă trebuie, dimpotrivă, să fie diminuate. Astfel, potrivit instanței de trimitere, rezultatele acestor investiții se reflectă în cuantumul pensiilor. În plus, riscul de deficite și posibilitatea de excedente ar fi repartizate între toți participanții.

50 Din aceste elemente pare să reiasă că cuantumul drepturilor la pensie sau al pensiilor pentru limită de vârstă este în mare măsură predefinit în funcție de durata încadrării în muncă la angajator și de salariul fiecărui participant. În plus, modificarea acestui cuantum depinde de gradul de acoperire strategică, definit în special prin referire la valoarea actualizată a angajamentelor în materie de pensii. Astfel, deși cuantumul menționat poate fi diminuat sau majorat, iar acordarea de suplimente este, în anumite cazuri, finanțată în întregime din rezultatele investițiilor efectuate de fondul de pensii, același cuantum pare să depindă de mai mulți factori, între care rezultatele acestor investiții nu par să fie factorul principal, aspect a cărui verificare revine însă instanței de trimitere, ținând seama de ansamblul caracteristicilor contractelor de pensie în cauză.

51 Pe de altă parte, pentru a stabili dacă un risc de investiție comparabil cu cel cu care se confruntă deținătorii de titluri de participare ale unui organism de plasament colectiv este suportat de participanții la fondurile de pensii în discuție în litigiul principal, nu este suficient să se constate că acești participanți suportă, individual sau colectiv, riscul investițiilor efectuate de un asemenea fond de pensii, cu excluderea altor persoane sau entități. Astfel, dacă aceste investiții nu au decât un impact marginal asupra cuantumului drepturilor la pensie și al pensiilor pentru limită de vârstă, riscul la care sunt expuși participanții nu este comparabil cu cel al deținătorilor de titluri de participare la un organism de plasament colectiv privind activele pe care le-au depus la acesta din urmă.

52 În schimb, atunci când riscul investițiilor efectuate de un fond de pensii are un impact semnificativ asupra cuantumului drepturilor la pensie și al pensiilor pentru limită de vârstă datorate în temeiul contractului de pensie, este irelevant că acest risc este repartizat între toți participanții la acest fond și că impactul său este, ca urmare a acestui fapt, atenuat. Astfel, această împrejurare rezultă din punerea în comun a fondului respectiv și nu împiedică posibilitatea ca riscul menționat să se repercuteze individual asupra drepturilor tuturor participanților la același fond.

53 De asemenea, nu prezintă importanță numărul de ani pentru acumularea drepturilor la pensie ale unui participant sau faptul că perioada de acumulare a acestor drepturi a fost întreruptă la un moment dat în ceea ce privește un fond de pensii, cum ar fi situația în cauza C-640/22. Astfel, după cum a observat doamna avocată generală la punctul 46 din concluzii, contează numai modul în care drepturile la pensie și pensiile pentru limită de vârstă sunt concepute în contractul de pensie al participantului și măsura în care aceste drepturi și aceste pensii depind de rezultatele investițiilor efectuate de fondul de pensii. Faptul că fondul de pensii a încetat să existe sau că este obligat, din cauza situației sale financiare, să își transfere activele unei alte entități nu are incidență asupra existenței unui risc de investiții suportat de participanții la acest fond, cu excepția cazului în care acest transfer implică transferul riscului către o entitate terță.

54 Aceasta ar putea fi situația în cazul falimentului unui fond de pensii, ceea ce constituie un risc colectiv care trebuie diferențiat de posibilitatea modificărilor cuantumului drepturilor la pensie și al pensiilor pentru limită de vârstă. În acest caz, revine instanței naționale sarcina de a verifica dacă pentru fondul de pensii în cauză a fost instituită o formă de garanție de stat sau un sistem de reasigurare pentru a stabili dacă participanții suportă și riscul pe care îl implică falimentul acestui fond.

55 În plus, nu este exclus ca faptul că un angajator s-a constituit garant o anumită perioadă pentru acumularea preconizată a drepturilor la pensie să poată avea un impact asupra drepturilor la pensie și asupra pensiilor pentru limită de vârstă, în măsura în care, în acest caz, contribuțiile plătite pot conduce la un cuantum al pensiei garantat, independent de rezultatele investițiilor efectuate de fondul de pensii în cauză, ceea ce ar putea exclude existența riscului impus pentru ca

acest fond să poată fi considerat ca prezentând trăsături comparabile cu un OPCVM. Cu toate acestea, cu excepția ipotezei în care o astfel de garanție este totală, instanța națională trebuie să verifice în ce măsură rezultatele acestor investiții au un impact asupra cuantumului total al acestor pensii.

56 Având în vedere considerațiile care precedă, este necesar să se răspundă la prima întrebare că articolul 135 alineatul (1) litera (g) din Directiva TVA trebuie interpretat în sensul că participanții la un fond de pensii care pune în aplicare, în cadrul unui sistem de pensii colectiv, un contract de pensie care prevede drepturi la pensie și pensii pentru limită de vârstă al căror cuantum, deși este definit pe baza unei pensii de referință sau a veniturilor profesionale și a numărului de ani de încadrare în muncă ai fiecărui participant, poate varia, în anumite condiții, ca urmare a rezultatelor investițiilor efectuate de acest fond de pensii nu pot fi considerați ca suportând riscul investițiilor decât atunci când acest cuantum depinde, cu titlu principal, de rezultatele investițiilor respective. În scopul unei astfel de aprecieri, nu este relevant nici numărul de ani în care au fost acumulate drepturi la pensie ale unui participant, nici faptul că acumularea de drepturi la pensie a fost întreruptă la un moment dat în ceea ce privește un fond de pensii. Faptul că riscul este suportat individual sau colectiv, în special în caz de faliment, sau faptul că un angajator s-a constituit garant pentru o anumită perioadă pentru acumularea preconizată a drepturilor la pensie constituie, la rândul lor, factori pertinenți, fără a fi, ca atare, determinanți.

***Cu privire la a doua întrebare formulată în cauzele C-640/22 și C-644/22***

57 Prin intermediul celei de a doua întrebări în cauzele C-640/22 și C-644/22, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 135 alineatul (1) litera (g) din Directiva TVA, citit în lumina principiului neutralității fiscale, trebuie interpretat în sensul că, pentru a stabili dacă un fond de pensii care nu este un OPCVM poate beneficia de scutirea prevăzută de această dispoziție, este necesar nu numai să se efectueze o comparație cu un astfel de organism, ci și să se aprecieze dacă, din punctul de vedere al situației juridice și financiare a participantului în raport cu acest fond de pensii, fondul de pensii respectiv este comparabil cu alte fonduri care, fără a constitui OPCVM-uri, sunt considerate de statul membru în cauză ca fiind fonduri comune de plasament în sensul dispoziției menționate.

58 Din cuprinsul punctelor 38 și 41 din prezenta hotărâre rezultă că, în cadrul aplicării acestei scutiri, statele membre sunt obligate să trateze fondurile care constituie OPCVM în sensul Directivei OPCVM drept fonduri comune de plasament și că trebuie de asemenea să fie considerate fonduri comune de plasament fonduri care, fără a constitui organisme de plasament colectiv în sensul acestei directive, efectuează aceleași operațiuni sau cel puțin prezintă trăsături comparabile cu aceste organisme astfel încât se află într-un raport de concurență cu ele.

59 Astfel, chiar dacă scutirea prevăzută la articolul 135 alineatul (1) litera (g) din Directiva TVA este de strictă interpretare, principiul neutralității fiscale, precum și obiectivul de a facilita investitorilor, prin intermediul organismelor de plasament, investițiile în titluri de valoare impun ca acestuia să i se dea întregul efect (a se vedea în acest sens Hotărârea din 17 iunie 2021, K și DBKAG, C-58/20 și C-59/20, EU:C:2021:491, punctul 38, precum și jurisprudența citată).

60 În special, principiul neutralității fiscale se opune posibilității ca bunurile sau prestările de servicii asemănătoare, care sunt în concurență unele cu altele, să fie tratate în mod diferit din punctul de vedere al TVA-ului (a se vedea în acest sens Hotărârea din 3 februarie 2022, Finanzamt A, C-515/20, EU:C:2022:73, punctul 43 și jurisprudența citată).

61 Din cererea de decizie preliminară reiese că, în temeiul unei scrisori a secretarului de stat pentru finanțe, anumite fonduri de pensii care pun în aplicare contracte privind contribuțiile trebuie tratate de administrația fiscală ca fonduri comune de plasament în sensul articolului 135 alineatul (1) litera (g) din Directiva TVA.

62 În această scrisoare, secretarul de stat pentru finanțe ar fi considerat că un sistem de pensii cu contribuții definite de ordin individual constituia un fond comun de plasament, pentru motivul că, în esență, într-un astfel de sistem de pensii, participanții suportă riscul investițiilor. În plus, anumite sisteme de pensii cu contribuții definite de ordin colectiv ar putea fi de asemenea considerate fonduri comune de plasament atunci când acumularea drepturilor la pensie se face în mod comparabil cu acumularea unor astfel de drepturi în sisteme de pensii cu contribuții definite de ordin individual.

63 În acest context, participantul la un fond de pensii trebuie considerat consumatorul mediu la care face referire instanța de trimitere. În speță, revine, așadar, acestei instanțe sarcina de a efectua o analiză concretă pentru a stabili dacă, având în vedere situația juridică și financiară a acestui participant în raport cu fondul de pensii, drepturile la pensie dobândite în temeiul unor contracte de pensie puse în aplicare de un fond de pensii precum cele în discuție în litigiile principale, care constituie, potrivit cererii de decizie preliminară, „contracte privind pensiile pentru limită de vârstă”, sunt comparabile cu drepturile la pensie dobândite în temeiul unui contract de pensie „pe bază de contribuții” pus în aplicare de un fond de pensii calificat de un stat membru drept fond comun de plasament, în sensul articolului 135 alineatul (1) litera (g) din Directiva TVA, caracterizat în special prin faptul că participantul suportă riscul investițiilor.

64 Având în vedere motivele care precedă, trebuie să se răspundă la a doua întrebare în cauzele C-640/22 și C-644/22 că articolul 135 alineatul (1) litera (g) din Directiva TVA, citit în lumina principiului neutralității fiscale, trebuie interpretat în sensul că, pentru a stabili dacă un fond de pensii care nu este un OPCVM poate beneficia de scutirea prevăzută de această dispoziție, este necesar nu numai să se efectueze o comparație cu un astfel de organism, ci și să se aprecieze dacă, având în vedere situația juridică și financiară a participantului în raport cu acest fond de pensii, fondul de pensii respectiv este comparabil cu alte fonduri care, fără a constitui OPCVM-uri, sunt considerate de statul membru în cauză ca fiind fonduri comune de plasament în sensul dispoziției menționate.

**Cu privire la cheltuielile de judecată**

65 Întrucât, în privința părților din litigiile principale, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a patra) declară:

**1) Articolul 135 alineatul (1) litera (g) din Directiva 2006/112/CE a Consiliului din 28 noiembrie 2006 privind sistemul comun al taxei pe valoarea adăugată**

**trebuie interpretat în sensul că**

**participanții la un fond de pensii care pune în aplicare, în cadrul unui sistem de pensii colectiv, un contract de pensie care prevede drepturi la pensie și pensii pentru limită de vârstă al căror cuantum, deși este definit pe baza unei pensii de referință sau a veniturilor profesionale și a numărului de ani de încadrare în muncă ai fiecărui participant, poate varia, în anumite condiții, ca urmare a rezultatelor investițiilor efectuate de acest fond de pensii nu pot fi considerați ca suportând riscul investițiilor decât atunci când acest cuantum depinde, cu titlu principal, de rezultatele investițiilor respective. În scopul unei astfel de aprecieri, nu este relevant nici numărul de ani în care au fost acumulate drepturi la pensie ale unui participant, nici faptul că acumularea de drepturi la pensie a fost întreruptă la un moment dat în ceea ce privește un fond de pensii. Faptul că riscul este suportat individual sau colectiv, în special în caz de faliment, sau faptul că un angajator s-a constituit garant pentru o anumită perioadă pentru acumularea preconizată a drepturilor la pensie constituie, la rândul lor, factori pertinenți, fără a fi, ca atare, determinanți.**

2) **Articolul 135 alineatul (1) litera (g) din Directiva 2006/112, citit în lumina principiului neutralității fiscale,**

**trebuie interpretat în sensul că,**

**pentru a stabili dacă un fond de pensii care nu este un organism de plasament colectiv în valori mobiliare poate beneficia de scutirea prevăzută de această dispoziție, este necesar nu numai să se efectueze o comparație cu un astfel de organism, ci și să se aprecieze dacă, având în vedere situația juridică și financiară a participantului în raport cu acest fond de pensii, fondul de pensii respectiv este comparabil cu alte fonduri care, fără a constitui organisme de plasament colectiv în valori mobiliare, sunt considerate de statul membru în cauză ca fiind fonduri comune de plasament în sensul dispoziției menționate.**

Semnături